

ПРАВНОТО ЯВЛЕНИЕ **(Информационна интерпретация)**

Доц. д-р Орлин Радев

Резюме

It presents one contemporary information interpretation of the legal occurrence in hand of one concrete functional legal system – an entity of a legal regulation, a legal relation and a legal consciousness, and the legal-informational connections and interactions, flowing between those components of the system.

Ключови думи

Правно явление, правна информация, правна норма, правоотношение, правно съзнание

Правното явление, разгледано информационно като конкретна функционална правна система, се изявява чрез своите (правно-информационни) компоненти: правното съзнание, правната норма и правното отношение. Мисловната дейност, юриспруденцията, генезисът изобщо на информацията като субстрат на правото се представят като съдържание на правното съзнание. Конкретната правно-нормативна информация, “чистото право”, се съдържа в правната норма, за която информационно-правната наука е установила и формулно-системно и моделно представяне. Правното отношение – като подсистема, компонент на конкретната функционална правна система, може да бъде разглеждано като кибернетична трансформация (по У. Р. Ешби), с юридически факти и правни последици. То удовлетворява характеристиките на своеобразна машина на Тюринг – с просъществуване във времето, в “биографията” на правното

отношение – като операнд, оператор, образ и т.н., се представят юридическият факт, нормата, правните последици, които са “образ”, но същевременно – отново операнд, т.е. юридически факт, и т.н.

Правното явление е информационно явление. Всъщност информационният метод е и затова универсален, защото винаги юристите *интуитивно* са го ползвали при изследването на правното явление, следвайки последователно движението (динамиката) на правата и задълженията, преминавайки от един юридически факт към друг и свързвайки ги в “подходящи” логически конструкции по силата на интуитивно избрани правила. Тази дейност всъщност описва именно логико-психологическата динамика в трансформацията на идеалната и реалната правна информация в компонентите на правното явление, посредством волеизявления, представени във всевъзможни информационни форми (сигнали, знаци, документи, устни изявления, декларации и пр.).

Схващайки посочения комплекс от динамични промени именно от тяхната същностна, т.е. информационна, гледна точка, ние вече придобиваме знания, от една страна, за тяхната единност, цялостност и системност – като обособени, но същевременно взаимно свързани, взаимно зависими в своето взаимодействие компоненти, при това дадени в динамика, което осигурява и логическата и жизнена функция, смисъл и цел на правото в обслужването на обществените отношения. От друга страна, посредством правната информация се създава възможност “еднопорядково”, еднотипно да бъде оценявана широката палитра (множество, разнообразие, всевъзможност на формите и проявите по произход и представяне) от конкретни частици, парчета от мозайката, калейдоскопа на жизнени, психологически, технически, икономически, социални, предметни, абстрактно-мисловни и пр. явления, действия и събития от природен,

обществен, мисловен порядък, които вече могат да бъдат разглеждани, оценявани и изследвани от един-единствен “инструментариум” – правната информация, т.е. тази информация, която обслужва именно понятията, категориите и проявите, обособени като правно явление, чието безкрайно множество представлява в своята съвкупност правната действителност.

Една обективна, исторически и антропологически ориентирана оценка на генезиса на правното явление ще ни даде допълнителната увереност за твърдението, че не правната норма, а именно правното съзнание и правното волеизявление, посредством съдържащата се в тях правна информация, стоят в основата на правното явление. Или с други думи, основното в правното явление е неговата информационна същност – правната информация в правното съзнание и правното волеизявление, ориентирани към субектите на правото, носителите на тези правно-информационни качества, атрибути и характеристики – човешките личности, физическите лица (включително и мисловните построения, фикции – юридическите лица, които са достижения отново на човешкото правно съзнание и правно волеизявление).

Правната норма, записана като нормативен текст, се проявява като модел за поведение, като информационно-познавателен масив и като памет-действие (функция). Без юридическото съзнание обаче тя би останала обикновен писмен паметник. Чрез енергията на волеизявлението, преминавайки през оценъчната дейност на правното съзнание, което прави нормата “релевантна”, правната информация се връща рефлексно в съзнанието на индивида, откъдето се насочва именно по предназначението си – за решаване на конкретен юридически факт. Така исторически, философски, научно и юридически се развива и надмогва казуистиката,

идваща от римското право, под въздействието на информационно-правната интерпретация на правните категории и явления.

Информационният метод, доколкото има в своята същност една от трите универсални категории (освен “информация” – “материя” и “енергия”), е с общометодологично и общонаучно значение. Но същевременно той е и строго *юридически* метод, метод за изследване и изучаване именно на правото, защото е метод на субстрата на правото – правната информация.

Информационната интерпретация на правото има универсалното (и практически изключително полезно) свойство да задоволява едновременно теоретико-абстрактното – трансценденталното, идеалното, индуктивното (в общата теория), от една страна, и от друга страна – емпирично-конкретното – позитивното, реалното, дедуктивното (в конкретната частна теория), което всъщност и помирява вечното противопоставяне в научно-исторически план между двете течения в изследователската дейност – между емпириците и теоретиците в правното познание. По думите на проф. Апостолов („Облигационно право – Общо учение за облигацията”, С, 1990) „...законът не бива да се смесва с неговата буква. Празници в закона може да има и в случаи, които неговата буква изглежда да покрива. Буквалното съдържание на закона е нещо различно от неговото *меродавно* съдържание (к.м. – О.Р.)... Едно отклонение от действително меродавното съдържание на закона не може да бъде никога изискване на добросъвестността. Всяко друго схващане заличава границите между добросъвестност и снизходителност и отваря вратите за несигурност в действащия правен ред”.

Така се обосновава не само възможността, но и – и това е по-важно – необходимостта, правната норма, но не само тя, а и правното съзнание, което я е породило, да имат и самостоятелно, независимо действие (както в

житейски смисъл – като мотивация, коректив, превенция, вкл. и обичая, така и в юриспрудентски смисъл – като съдийска преценка, вкл. и съдебната практика), да отворят широки възможности за навлизане на пряка, непосредствена социална информация в правното. Това, съгласно известните теореми на Клод Шенън, представлява допълнителните канали за връзка – за избягване на шума, деформацията на правната информация.

При информационно-правния волеви процес се осъществява набиране на правна и правнорелевантна информация, нейната трансформация, задвижването на нейните проявления като импулс на правно-енергетични процеси. Крайното реализиране в правната и социална материална действителност изразява заложеното като изпреварване, прогнозиране и волево насочване още от самото пораждање на правната връзка. А това е именно нейният краен целен резултат като осъществяване, изразяване и провеждане в действителността с правни средства на правно защитения и правно уреден материален интерес на носителя на съответното право. Като действително осъществено съдържание това право изпълнява само част от заложените в него правни възможности (например, ако договърът е изпълнен точно, не може да се претендира санкция за неизпълнение). Но като потенция, като заложен импулс, като възможно разклонение (“бифуркация” в термините на синергетиката) правната връзка съдържа информацията за всяко евентуално бъдещо развитие на това право, привличащо като ядро многобройните възможности за постигане на краен (правомерен!) резултат.

Информационната трансформация, която в своята завършеност оформя съдържанието на правното изискване, на правното предписание, също ни се представя като сложен комплекс от информационни, правни и волеви въздействия. И макар обобщено, изкристализирано и стилизирано

този комплекс да има единна информационна същност, по своя произход различните въздействия произтичат от различни източници. По-нататък в своето динамично битие те се наслагват, взаимодействат и развиват в системното единство на конкретната връзка, проявявайки по специфичен начин заложените в тяхното съдържание информационни характеристики. Тези въздействия носят в себе особеностите на своя произход, изразяващи принципните, управляващи (по-скоро ограничаващи, очертаващи, указващи, насочващи) параметри на структурата и закономерностите на функционирането, динамиката на своя източник. Същевременно, ставайки съдържание на конкретна връзка, те “съгласуват”, подчиняват на единна волево-резултативна насоченост своите възможности, които, действайки в системен комплекс по специфичен правно уреден енергетичен механизъм, провеждат импулса от своя източник до конкретната му материална реализация.

Литература

1. **Кантарджиев, А.** Информация и право. С., 1988
2. **Кантарджиев, А.** Информационна теория на правото. В., 2001
3. **Кантарджиев, А.** Информационна философия. В., 2004
4. **Радев, О.** Синергетика и право. Варна, 1995
5. **Радев, О.** Облигацията в съвременното право. В., 2002
6. **Радев, О.** Право и информация в съвременния свят. В., 2011